

ശ്രീ
കാർത്തികേയസ്തവം

അഴകത്തു് ഈ. പത്മനാഭക്കുറുപ്പു

പ്രകാശനം
കുളങ്ങന്നത്തു രാമൻ മേനോൻ

ബി. വി. ബുക്ക് ഡിപ്പോ,
തിരുവനന്തപുരം
[പകർപ്പുകാശം]

പുസ്തകവില്പന കമ്മിറ്റി ൧൦൦.

“കമലാലയം” പ്രസ്സ്,
തിരുവനന്തപുരം

1094

ശ്രീ
കാർത്തികേയസ്തവം

അഴകത്തു് ഇ. പത്മനാഭകുറുപ്പു്

പ്രകാശനാധിപതി
കുളകന്നത്തു രാമൻ മേനോൻ

ബി. വി. ബുക്ക് ഡിപ്പോ,
തിരുവനന്തപുരം
[പകർപ്പവകാശം]

ക-പാപതിപ്പു കാപ്പി ൫൨

“കമലാലയം” പ്രസ്സ്,
തിരുവനന്തപുരം
൧൦൧൪

(iii)

ശ്രീരാമജയം

ഒരു രണ്ടു പന്തീരാളിനു മുൻപു ചര കേരളത്തിൽ കാത്തികേയ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പ്രാധാന്യവും കത്തികേയ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സംഖ്യയും തുലോ ചുരുക്കമായിട്ടു ഉണ്ടായിരുന്നുണ്ടു്. നേരെമരിച്ചു്, ഇപ്പോൾ ഇതു രണ്ടും നാൾക്കു നാൾ വർദ്ധിച്ചു് ഹിന്ദുക്കൾക്കു ചൊല്ലുവേ ആദരണീയമായ ഒരു നിലയിൽ വന്നിട്ടുണ്ടു്. ഈ അഭിവൃദ്ധിക്കു കാരണം എന്താണെന്നു തേടിപ്പിടിക്കേണ്ട ആവശ്യം ഇപ്പൊഴില്ല. പണ്ടു്, കാലാകാലങ്ങളിൽ പതിവുള്ള പൂജപോലും നടക്കാതെയും, ക്ഷേത്രസംബന്ധികളൊഴികെ യാതൊരുത്തരും തിരിഞ്ഞുനോക്കാതെയും ഇരുന്ന എത്ര സുബ്രഹ്മണ്യക്ഷേത്രങ്ങളാണു് ഇക്കാലത്തു ഓരോ വിശേഷദിവസങ്ങളിൽ ഭജനക്കാരായും പാവിക്കാരായും മറ്റും വന്നുകൂട്ടുന്ന ജനങ്ങളുടെ തിക്കും തിരക്കുംകൊണ്ടു നാടങ്ങളും ഒച്ചപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതെന്നു വസ്തുത ഏകദേശം എല്ലാവർക്കും അറിയാവുന്നതുണു്. ഇങ്ങനെ വർദ്ധിച്ചുവരുന്ന കാത്തികേയക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഉപയോഗത്തിനായി ഒരു സ്റ്റോറും എഴുതണമെന്നു എന്റെ ഒരു സുഹൃത്തായ കെ. എസ്. രാമൻമേനോനവർകൾ ഒരു സന്ദർശനത്തിലെന്നോടു പറയുകയുണ്ടായി. ആ അഭിലാഷം ഞാണു് പ്രസ്തുതസ്ഥലം എഴുതുന്നതിനു ഏതൊ പ്രേരിപ്പിച്ചതു്. അത്ഭുതബോധം ഇല്ലാത്ത പാരായണത്തിനു ഫലം കറയുമെന്നു ചിലർ പറയാറുള്ളതിനാൽ, ഈ ഗ്രന്ഥത്തിനു, കൊല്ലം ഇംഗ്ലീഷ് ഹൈസ്കൂൾ മലയാളപണ്ഡിതർ എൻ. ശങ്കുപിള്ള അവർകൾ എഴുതിചേർത്തിട്ടുള്ള "ടീക" സവിസ്തരമല്ലെങ്കിലും കാര്യഗ്രഹണത്തിനു പര്യാപ്തവും സ്റ്റോറുപാഠകന്മാർക്കു ഉപയോഗപ്രദവും ആയിരിക്കുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

മുൻപു കന്നി ൨൩-൦൩ } എന്നു ഗ്രന്ഥകർത്താ
 അഴകത്തു പത്മനാഭകുറുപ്പു്.

ശ്രീ കാർത്തികേയസ്തവം

ഹരിഃശ്രീഗണപതയൈനമഃ

അവിഷ്ണുമസ്തു.

ആലാപചാതുരി കുറഞ്ഞവനെങ്കിലും ഞാൻ
ശീലാബ്രഹ്മരായ സുജനങ്ങളുടെ സാഹ്യലേശാൽ
ഏകാന്തയുക്തിലഭിമാന, മതീവദേഹത്യാ
ചേലായുധാ! തവ നന്തിക്കുതുനിഞ്ഞിടുന്നേൻ. ൧

ഓപാരമായ് പ്രണവസാരമജ്ഞ മന്ന-
മാപാര്യഭാവമൊടുരച്ച ഭവാനൊടീഞാൻ
വാചാലഗവ്യാട പുഷ്പവൃക്ഷയ പ നന്മേ-
ലാപാരമേരുകനിമിത്തമുരയ്ക്കുതൊട്ടു. ൨

ഉന്മർദ്ദ പണ്ടുപകരിപ്പതിനാണമെയ്യ-
ഞ്ചന്മൻ ശിവാക്ഷിഭഹനകുലാരിച്ചുശേഷം
സമ്പക് ശുദ്ധിയൊടുമഗ്നിയിൽനിന്നുവീണ്ടും
സമ്പന്നമാക്കൊരുടലാൻ കമാകേൻ നീ. ൩

മുല്ലാട മുഷ്ടാട നിലിമ്പരെ നിർജ്ജയിച്ചു
കെല്ലാൻ താരകനെ വെണൊരു ചേദവിഭത്ത!
പില്ലാട സങ്കടപയോധിയിൽ മഗ്നമാകും
തപൽപാദകേതരെ നയിപ്പൊരു താരകൻ നീ. ൪

ധാരാവിനുള്ള മദമൊന്നു കുറയ്ക്കുന്നാ-
തോതാണ്ടു സൃഷ്ടികൾ നടത്തിയ വൻപനാം നീ
സ്ത്രീതാദരത്തോടു ഭജിക്കുമൊരിജനത്തെ
വീതാത്തിയാക്കുവതിനെത്തു മടിച്ചുതില്ലോടേ, ൫

ശക്തിക്കു വസുധതാ പെന്തൊരു വസുമുദാത്ത്!
ശക്തികിരിച്ചപ്പോഴൊന്നു ഭവദീപരസ്തം
ഭക്തിയെപ്പോഴും പരമകാവ്യത്തെനക്കു നരകാൻ
ശക്തിക്കുയം ചെറുതുമില്ല ഭവാനുപോരവീ! ൬

സ്വാഹായ്യം മണ്ണുപകവു സുരസഞ്ചയത്തി-
ന്നീഹായ്യം കക്കു വരവു ശരിയായ മട്ടിൽ
ആഹാരം! നരകിയ ഭവൻ പുനരെന്നെന്നെന്തി-
മോഹമറിഞ്ഞുവരിൽ മുഴുകിപ്പതു ഭീനബന്ധം! ൭

ബാലഗ്രഹങ്ങളുടെ ബലങ്ങൾ ചെലുത്തുവാനും
കാലകണക്കു കനിവോടു കഥിച്ചു ഭൂമൻ!
ശീലക്രമങ്ങൾ ശരിയായ് വരുവാനെനിക്കി-
ക്കാലത്തു കല്പനകളെത്തു കൊടുത്തിടാത്തു? ൮

നാകാധിനാഥ, നമരക്കൊരു നായകത്വ-
മേകാധിപത്യമൊടുമേകിയതേറ്റിക്കാതെ
പാകാരിതന്റെ പടനായകനായ് പ്രപഞ്ചം
നീ കാഞ്ഞാരുക്കുണ്ടോയോക്കിൽ വിവിത്രമേറ്റം. ൯

മാതാവിനെപ്രതി ഭവാനെഴുമാദരത്തിൻ
തോതാരുകണ്ടു ശിവനന്ദന! ചെക്കുളത്തിൽ
നീ തന്നെതിത്പരനാം മഹിഷാസുരനും
പ്രേതാധിപപ്രിയതമേകി മൃധാനിപോലെ. ൧൦

ജംഭാരിതന്മൂടെ പെരുമ്പടയെബ്ഭരിപ്പാൻ
സംഭാരമോടു ഭരമേറ്റ ഭവാനു പാത്താൽ
രംഭാഭിതനപികൾ തൊഴുന്നൊരു ഭേവസേനാ-
സംഭാവനം സമുപിതം സകലപ്രശസ്തം. ൧൧

നിന്നിൽപ്രിയംപരിത കൃത്തികമാരിൽ നിന്നു,-
മൊന്നിച്ചിടുന്നൊരു ഭവാനു പലരൂപമോടെ
ഉന്നിദനായ് മുഖകടിച്ചു ചരിത്രമോത്താൽ
മുന്നിട്ടു നീ പരമിതത്തിനു പാത്തിരിപ്പാൻ. ൧൨

ആടാൻ പടുതപനിയലും മയിലിൻപുറത്തേ-
റീടാൻ ഭവാനു ഭവിതവൃന്ദയുള്ള ചോതും
കേടാന്നയജ്ഞപത്തുഭാവമൊഴിപ്പതിന്നാ-
യാടായ ജന്തുവിനെ വാഹനമാക്കിയില്ലേ? ൧൩

കല്പിച്ചുപോൽ തവ പുരം പണിചെയ്തഭേവ-
ശിപ്പിക്ക നല്ലദനിയങ്ങളുകൊടുത്തുപോലും;
കെല്പിച്ചുപഞ്ചരചനയ്ക്കു തികഞ്ഞ നിന്റെ-
യല്ലിഷ്ടകൃത്യമിയ വിസ്മയഹേതുവാമോ? ൧൪

മായാമഹീധരമഹാവടിഭവന്തി നിന്ന-
മായാവിയാകുമൊരു ഭൈത്യനെ വേലിനാലെ
നീ യാജിയികൽ നിഹനിച്ചു ഭവാനെൻ ഭക്ത-
കായാസമുള്ളിലുവായതൊഴിച്ചതില്ലേ? ൧൫

മീനങ്ങളൊക്കെപരാശര പുത്രൻ പൂവ്-
സ്ഥാനം ലഭിച്ചു ഗിരിശൻറയനുഗ്രഹത്താൽ,
ഉന്നം വരാതെ തവ കാലിനക്രൂപ്പിയായ-
ജ്ഞാനം ഭവാനൊമ്പർ നേടി വിമുക്തരായാൻ. ൧൬

പൊല്യാത്തമസ്സിലടിപെട്ടൊരു ലോകമെല്ലാ-
മുല്ലാഘമാംപടി സുധാശ്രുകലയ്ക്കു തുല്യം
ചൊല്ലാൻഷഷ്ടിയിലിത്തരമോടുഭിച്ഛൊ-
രുല്ലാസിയാം തവ വപുസ്സിവനെന്നു കാൺമൂ. ൧൭

എന്നിൽ വോൺറ വടിവെപ്പൊഴുമല്ലസിപ്പാൻ
മന്നിൽപ്രിയംപെരുമുദാരതകാട്ടിയായും
കന്നിൽ മകൾക്കെഴുമുദാരതയൊന്നുകൊണ്ടാ-
ണന്നിപ്രകാരമവൾതൻമകനായതും നീ. ൧൮

ശുരാഭിദൈത്യരുടെ ജന്മ പരിത്രമെല്ലാം
നേരായ് ബൃഹസ്പതിയുരച്ചതു കേട്ടുനേരം
ആരാലമർത്യജനതയ്ക്കു ശുഭാവസാന-
മാരാഞ്ഞതാരങ്ങടിയനിൽകനിവാന്നിടേണം. ൧൯

ദേവാരികൾക്കെതിരേക്കരമെങ്കിലും നിൻ-
സേവാദൃതകർ ഭയനാശനമാം തവാസ്രം
ഹേ വാമദേവസുത! മാമകചിത്തശോക-
ദാവാഗ്നിയായനദിനം വിജയിച്ചിടട്ടേ. ൨൦

മുപ്പാരിനും മുടിവുകാരകനായ ശുര-
പത്മാഖ്യനാം പരമഭൃഷ്ടനെഴുന്ന ധാർഷ്ട്യം
അപ്പൊഴൊഴിച്ചൊരു വോൺറ മനോജ്ഞപാദ-
പത്മത്തിലെൻനയനദൃശ്യമണഞ്ഞിടട്ടേ. ൨൧

അസപസ്ഥനാമഭിതിപുത്രനഭിച്ഛുദ്ദുഃഖാ
ദുസപപ്തനന്നഭോമഴിച്ചു ഭവൽകടാക്ഷം
ഇസപപ്തനാമഭിയനിൽപ്രതിപത്തികൈക്കൊ-
ണ്ടസപസ്ഥഭാവമവിളംബമകററിടട്ടേ. ൨൨

മല്ലാരിതന്റെ മകനാകിയ മാതനെങ്കൽ
പൊല്ലാത്ത വൈരമൊടുപ്രവരമേറിയവോൾ
വല്ലാത്ത ബാണരണഭൂമിയിൽവെച്ചു നീ താൻ
വില്ലാൽ കുമച്ചു കഥയോത്തു മടങ്ങിടട്ടേ. ൨൩

കൂകുന്ന കോഴി കൊടിമേലടയാളമായ് നി-
ന്നാകുന്നപോൽ മമ മനോഗതഭുഖമെല്ലാം
മാഴ്കുന്ന ഭക്തരിൽ മനസ്സലിയും മഹാത്മാ-
വാകുന്ന ഷൺമുഖ! ഭവാനെയുണർത്തിടട്ടേ. ൨൪

അംഭോജസംഭവനമാഴിയെയാ ചമിച്ചു
കുംഭോതഭവനമറിവാരു പറഞ്ഞിടേണ്ടു?
ഭംഭോളിപാണിസഖ! തൃപ്തരെയുട്ടിയെന്നാൽ
കിംഭോ! കൃതാർത്ഥത വിശന്നവനേകിടാതെ. ൨൫

സൃഷ്ടിപ്പതിന്നടിയനാഗ്ര ഹമില്ല, യെന്നാൽ
സത്യപ്രസക്തി സതതം പുനരുണ്ടുതാനും
സൃഷ്ടിസ്ഥിതിപ്രളയകാരകനാം ഭവാനേ
നിത്യം നമിപ്പനതിവങ്കലുറച്ചു നില്പാൻ. ൨൬

ഡംഭോടു ഗോത്രപതിയെക്കവിയാതെതന്നെ
കുംഭോതഭവതപമടിയന്നുപല ബ്ധമല്ലോ
വൻ ഭോഷനല്ലതുമിമിത്തമിവൻ, ഭവൽപാ-
ദാംഭോജഭക്തി പുനരെന്തിഹ നരകിടാസ്താൻ. ൨൭

ഗർഭത്തിലേ ഭജനപദ്ധതിയൊക്കെ നോക്കി
തപൽഭക്തരായ് ഭൂമി പിറന്നവരേറെയില്ല
ഉൾഭേദമുണ്ടുകയല്ല, ധരിത്രീതന്റെ
ഗർഭസ്ഥമാം മണിഗണത്തിനു കാന്തിയുണ്ടോ? ൨൮

പണ്ടേപ്പിറപ്പിലുളവാകിയ കമ്മബീജം
കൊണ്ടു വത്ര മഹിതഭക്തി മനഷ്യനെങ്കിൽ
കമ്മം തുലയ്ക്കുതിനു കൊള്ളുരുതാത്ത ഭക്തി-
ക്കിമ്മർത്യരെന്നിനു വൃഥാ ചണിച്ചെടുത്തു? ൨൯

നിന്നാശ്രയം നിജമിതെന്നു നിനച്ചു മേവു-
മെന്നാവലതിയിനി മരണമരണമിടവണ്ണം
ചെന്നാത്തിങ്ങോടു പറക്കുന്നതെനിക്കസംഭവം
ചൊന്നാലുമായതവിടേക്കു ലഘുതപമല്ലേ? ൩൦

ചാപിഷ്ഠർ ചോലമുഖർചെയ്തു വേർപടത്തെ
പ്രാപിച്ചു ധന്യന്മാര ലഭിച്ചൊരവസ്ഥയേത്താൽ
കോപിക്കിലും കുറ്റമുള്ളിലുടിക്കിലും തേ
ലോപിക്കയില്ല ഭവനാവനനിഷ്ഠ നന്മാര. ൩൧

കാണാവതല്ലിവരകണ്ണിണകൊണ്ടു വിശ്വ-
ത്രാണാധികാരമിയലും കഴലൈങ്കിലും നേ
റുണ്ണാകുവുഡസുക! പരമകാടുകണ്ടു തൃക്കണ്ഠ-
കോണാൻ നീയടിയനെച്ചുത! കാണമതില്ലേ.? ൩൨

അധ്യക്ഷനല്ലടിയനായതുകൊണ്ടു മുന്നിൽ
പ്രത്യക്ഷനാത്തുടികയ്ക്കില്ല ഭവാനിരേങ്കിൽ
നിത്യ! ക്ഷമാപണവചസ്പദചെയ്തൊരുവ-
ക്തൃക്ഷമനന്തിനു വശംവദനായ് ഭവിയ്യു? ൩൩

കാമപ്രമാമിയുടെ നന്ദനനാകകൊണ്ടോ
കാമപ്രദാനമതിനങ്ങു മടിപ്പതേവം;
വാമപ്രവൃത്തികളിൽ വാസനായെന്നിയേ നിൻ
നാമപ്രകീർത്തനപരായണനല്ലയോ ഞാൻ. ൩൪

ചെറുപാത്രം നിജകരത്തിലെടുത്തു നല്ല
സമ്പന്നസഖ്യമൊടു വെള്ളിമലയ്ക്കു മീതേ
അൻപൊത്തു ഭൂതിയൊടുമാണവന്നുണിയായ
നിൻപത്തിലേഴയിവനെത്തൊരു കാഴ്ചവയ്പ്പു. ൩൫

ഓ വിശ്വനാഥസുത! നിൻ വടിയൊന്നു കണ്ടാൻ
യോഗം ഭവിച്ചിടുകിൽ നിന്റെ പദാന്തികത്തിൽ
കാണിക്ക വൈപ്പതിര മാമകമാനസാബ്ജം
ന പൊസനാകലിതാമന്ന സമുല്പസിപ്പു. ൩൬

ചൊല്ലാത്ത ദുഷ്കൃതമലീമസവണതികൽ
ചൊല്ലാതെയെത്തി മമ കേരിമന്ദേപുരം
ഏല്പാം കവന്നതിലെ വാസനയെ ക്രമത്താ-
ലില്ലാതെയൊക്കെപതിനെത്തടയേണമേ നീ. ൩൭

ആപദ്ദ്രമത്തിനടിവേരുകളായ നാനാ-
പാപോദ്യമങ്ങൾ മമ മാനസമാം തടത്തിൽ
വ്യാപിപ്പിതിന്നു വളമാകിയ രാഗലോഭ-
കോപാദിയെപ്പരിഹരിക്കണമൊദ്യമനീ. ൩൮

ആകാശത വേലകളിലൊരയൊടാശയം മേ
പോകായപതിന്നയി! പുറത്തുകപ്പുത്ര! സി താൻ
ഏകാന്തതെത്തൊരുപദേശമുപേക്ഷിക്കൂടാ-
തേകാന്തഭക്തി തവ ദക്ഷിണ കിട്ടുകില്ലേ? ൩൯

സേവാബലം പ്രതിഫലം കിടയാത്തതെങ്കിൽ
നോവാളുകില്ലതുനിമിത്തമെനിക്കു ചെറു
ദേവാഗ്രഗണ്യ! വിലകിട്ടണമെന്നു വച്ചു-
ലീ വാങ്മനഃക്രിയകളെക്കൊന്നു ശുദ്ധമാകും? ൪൦

വാടാത്ത പാതകമരത്തെ മുറിച്ചു വീഴ്ത്താൻ
കോളാലിയാകുമൊരു നിൻപദസേവനത്തിൽ
കേടായ രോഗനിരയെന്ന ഇരുമ്പു ബാധി-
ച്ചിടാത്തുതിന്നുമരുളേണമനുഗ്രഹം നീ.

൪൧

കന്ദാഭ കേരളമൊരു വല്ലിയെയുപഹിച്ചും
വന്ദാഭവാഞ്ചരിതഫലങ്ങളെ നിർവ്വഹിച്ചും
വൃന്ദാഭകേന്ദ്രപുരിയിങ്കലേഴും വിശാഖ-
മന്ദാഭശാഖിയുടെ മഞ്ജുപദം തൊഴുന്നേൻ.

൪൨

ആതാമ്രവശ്രന്തനരുണായകങ്ങളുനേത്രൻ
പീതാംബരകലിതനത്തുതപിണ്ഡലാറ്റൻ
നേതാവശേഷമുപനത്തിനമാമയാബ്ധി-
പോതായിതൻ ഗുഹനെ ഞാനിത കൈതൊഴുന്നേൻ.

തിൻ ചാരുരൂപമടിയണു സഭാപി കാണാ-
നേൻ പിത്തമുകമൊരു കൃത്രിമദപ്പണത്താൽ
അഞ്ചാതെ ഞാൻ പടമെടുക്കുവനല്ലനേരം
പഞ്ചായുധാരിസുത! മുന്നിൽ വിളങ്ങണം നീ.

൪൪

മിന്നുന്ന നന്മണിഗണങ്ങൾ പതിച്ചു ചുറ്റും
ചിന്നുന്ന ചിത്രകിരണങ്ങളൊടുല്ലസിക്കും
പൊന്നുംമയൂരവരമായ മഹാസന്തതെ.
യുന്നമുദകതിയൊടു ഞാൻ തവ നരംകിടുന്നേൻ.

൪൫

തിങ്കൾക്കലോധരതന്ത്രജ! ഭവാനിതിന്മേ-
ലെങ്കൽ കന്തിഞ്ഞിനിയെഴുന്നരുളീടവേണം
സങ്കല്പശക്തി കുറവാകിലുചാദരം മേ
നികൽ പതിച്ചിവിടെ നിൻവടിവല്ലമോപ്പൻ.

൪൬

ൻ

മാണിക്യവും മരതകങ്ങളുമമ്മസാര-
ശ്രോണിക്കിടയ്ക്കിടയമുറഞ്ഞി, മഹേന്ദ്രവാപം
നാണിച്ചിടംപടി വിളക്കിന പൊൽക്കിരീടം
താണിങ്ങു കൂപ്പുമിവനുള്ളിലുളിച്ചിടേണം.

ര്റെ

വല്ലീനിലിവകലപാലകപുത്രിമാർതൻ
ചില്ലീയഗന്ധശരസനകോടിയിങ്കൽ
സല്ലീലയാൻ മിഴിവണ്ടകളാലജസ്രം
നിർല്ലീനമാം തവ മുഖാബ്ജവു മോത്തിടുനേൻ. ര്വ

ഭക്തർക്കു ഭവുകരമാമജപാനിനാദം
കൈകൊണ്ടു കമ്രതരമാം തവ കണ്വുകണ്ഠം
നകതാധിപാഭരണനന്ദന! വന്ദിയാമെ-
ന്നരംകാമ്പിലുരഗതസുഖം വിലസീടവേണം. രൻ

വേ; ലക്ഷമാല, യഭയം, വരമെന്നിതെല്ലാം
കോലും തവായതകരങ്ങളുമപ്രകാരം
മാരാരിനന്ദന! മനോഹരമായ മാറും
മാറാതെ മാമകമനസ്സിലുറയ്ക്കവേണം. രെ

പേരിട്ടെടുത്തു മടിയിൽ കരയേറിയന്നു
പുരിച്ചു മുത്തൊടു ഭവാനുടെ തൃക്കണ്ണിയിൽ
മാരാന്തകൻ മനമലിഞ്ഞണിയിച്ചു
നേരായ് സ്പുരിക്കണമെന്നിക്കപവിതമാടെ.

മിന്നുന്ന തങ്കമയമാം കസവിൻ തിളക്കം
ചിന്നുന്ന, നിന്നടയ കോമളമുത്തരി
എന്നുള്ളിലെപ്പൊഴുച്ചായ് തിന്നിട്ടു പുസ്തകം
തന്നണി! നിൻകരളിലൊന്നു കനിഞ്ഞിടേണം.

ഭേഷായ് ഞൊറിഞ്ഞയ്! ഭവാനരയിൽ ധരിക്കും
 കാഷായവസ്രമതിനുള്ളൊരു കാന്തിഭോധം
 ഭ്രൂഷാഗണാകലിതമാം തവ മധ്യദേശം
 ദോഷാകരാഭരണപുത്ര! തിനച്ചിടുനേൻ. ൫൩

വന്ദിക്കുമവരടെ മെഴലിയിലുല്ലസിക്കു-
 മുൻ ഭ്രൂഷീലമണിയാക്കിയ മത്തഭൃണ്ണം
 നന്ദിച്ചു രേണവണിയും തവ പാദപതനം
 വന്നിങ്ങുകണമെന്തിക്കിനി മാനസത്തിൽ. ൫൪

ഏവംവിധം വടിവിയന്ന ചോനെ ഞാനി-
 ങ്ങോധാമനക്രിയ കഴിച്ചെഴുതിരേറ്റിടുനേൻ
 ഞ്ഞവിദ്വിച്ഛിവിടെയിക്കനകാസനത്തിൽ
 മേചിമ്പ്ഭവാനതുലവിശ്രമമാന്റിടേണം. ൫൫

നിത്യം തപശീലപദപങ്കജമുല്ലസിക്കു-
 മത്യന്തഭക്തനുടെ മാനസമെന്ന പോലെ
 അത്യുച്ഛമാനൊരു ജലത്തെയിതം ഭവാനെൻ
 പാദൃത്തിനേകവനിതേല്ലുണമെൻ പുരാതന! ൫൬

മുഖ്യങ്ങളായ് രുചി കലൻ ഫലങ്ങളോടു-
 മംഗ്ലംചെരും വിവിധരത്നപരങ്ങളോടും
 അർഘ്യം തരുന്നിതിവിടന്നു മനസ്സുലിഞ്ഞു
 കൈക്കൊള്ളണം കമലസായകവൈരിസ്മനോ! ൫൭

അല്ല രനേത്രനടെ മെഴലിയിൽ നിന്നൊലിക്കും
 ഗണ്ഡാജലത്തിനെതിരാക്കിയ തീർത്ഥഭോജം
 ശൃണ്ണോമോ നിരിപ്പുപുത്ര! ഭവാനിദാമി-
 മിങ്ങാചമിപ്പതിനു സാരമേകിടുനേൻ. ൫൮

പഞ്ചാഭ തേൻ തയിര പാൽ ഘൃതമെന്നിതെല്ലാ-
മഞ്ചാഭെ ചേർത്തു മധുപക്സമപ്പണാത്ഥം
പഞ്ചാസ്യനന്ദന! ഭവാനടിയൻ തരുന്നേൻ
പഞ്ചാമൃതം കരുണയോടിതെടുക്ക ചോറവീ! ൨൯

സൗരഭ്യമുള്ള പനീനീർ ചരിശുദ്ധധേനു-
ഷ്ണീരം കരിക്കഥ നദീജലമെന്നിതെല്ലാം
ഹേരംബമുത്തിയുടെ സോദരനാം ഭവാന്റെ
ധാരയ്ക്കു നരകവനൊഴുക്കി മുറയ്ക്കിദാനീം. ൩൦

പട്ടാടയൊന്നണിയുവാൻ പുനരുത്തരീയം
കൈട്ടാനമൊന്നായി! ഭവാനിഹ നരകിടുന്നേൻ;
ഇഷ്ടാനരൂപമുപവീതവുമാദരത്തോ-
ടഷ്ടാപദാദരണജാലവുമേന്തിടേണം. ൩൧

ഭവ്യാജ്ഞ! നിന്തിരുവടികണിയുന്നതിനായ്
ഭിദ്യാജ്ഞരാഗമകിൽ ചന്ദനമെന്നിതെല്ലാം
അവ്യാജഭക്തിയൊടുമിന്നടിയൻ തരുന്നേൻ;
ഹേ വ്യാജ്രവർമ്മവസനാത്മജ! ചാർത്തിയാലും. ൩൨

അല്ലേതരം പരിമളം കലരുന്ന നാനാ-
പുഷ്പാൽകരങ്ങൾ മുറുപോലിഹ സംഭരിച്ചു
അപ്പിച്ചിടുന്നു തവ മെഴുലിയിലേന്തുവാനാ-
യരപ്പു വിടുന്നിതിവിടുന്നു ധരിക്കവേണം. ൩൩

ലോപം വിനാ മണമുയർത്തിടുമഷ്ടഗന്ധ-
ധൂപം ഭവാൻ കുതുകമോടുരരീകരിച്ചു
പാപങ്ങളെപ്പരിഹരിച്ചുടനീജനത്തെ-
യാപത്തിൽനിന്നു നിമിഷംപ്രതി കാത്തിടേണം. ൩൪

“കാ”ണം പ്രപഞ്ചമിതിലങ്ങണരൂപിയായി
വാണം ഭവാൻ ഭവനമാത്മനി ചേർത്തു നിത്യം
പേണന്നു, ബീജമതിൽനിന്നുമുള്ള പെന്തി
വേണന്നവിത്തുകളെ വന്മരമെന്ന പോലെ.

൧൧

ആ “ത്തി” ക്ഷയത്തിനടിയായടയുള്ളിൽ വാഴാ
മുത്തിക്കു ലഘവമിയന്ന ഭവാൻറ രൂപം,
കീർത്തിപ്പതെങ്ങനെ ചരാചരമുൾപ്പെടുത്തി
വത്തിച്ചിടുന്ന വരിവെന്നു വയോധികന്മാർ.

൧൨

“കേ”മത്തമുള്ള മലയാക്കെയെച്ചി മുക്കാൻ
സാമന്ത്മാൻ കടൽ കാപ്പികഴിച്ചു വൻപൻ
ശ്രീമൽഘടോതഭവനവന്നു കമാരമുത്തേ!
മേ മങ്ങുളുണ്ണ !ഗുരുവായി ഭവാൻ വിചിത്രം.

൧൩

“യാ,, ചി”ച്ചിടുന്ന വരമൊക്കെയുവാസകന്മാ-
ക്കെഴചിത്രബുദ്ധിയൊടു നൽകിടു മുവരെല്ലാം
രോഷിണ്ണുവാകിയ ഭവാൻറ കൃപാകൊക്കു-
വീചിപ്രജത്തിനു വശംവദരായ് സുഖിപ്പു.

൧൪

“യ”ന്താ ഭവാനലകമൊക്കെയധീനമാക്കി-
സ്സന്താനന്താവിസമനായടിയായ്ക്കശേഷം
സന്താപമാറിയഖിലാത്മവുമേകിടുമ്പോ-
ളെൻ താപമെന്തു ശിവനന്ദന! തീർത്തിടാത്തു.

൧൫

“ന”ന്ദിച്ചുറച്ചു വിരൽചൂണ്ടിന ദിക്കിലെല്ലാം
മന്ദിച്ചിടാതെ മതിപോൽ ഗതിയുള്ള നിന്ന
വന്ദിച്ചുവായ്ക്കമടിയൻറ വലച്ചിൽ തീർപ്പാൻ
സന്ദിശ്ചമെന്തു സകലേശപരഭാഗ്യവിത്തേ!

൧൬

“മ”ങ്ങാത്ത മാനസികമാം നിനവൊക്കെയെങ്ങും
തങ്ങാതെകണ്ടു ശരിയായി നടപ്പിലാക്കാൻ
മുങ്ങാത്ത വൈഭവമെഴും പരിപൂർണ്ണനാം നീ
ചങ്ങാതിയാസ്സരികിൽ ഞാൻ കൃതകൃത്യനല്ലോ.   ഞെ

ധാതാവുതൊട്ടു കൃമിയോളവുമുള്ള വിശ്വ-
ഭൂതാവലിക്കുമൊരു കാരണമായ ചോരവീ!
ഏതാണു നീയൊഴികെമെന്തൊരു സങ്കടം തീ-
ന്താതാമൃതനേത്രമുനയെങ്കൽ വിടുന്ന ദേവൻ.   വെ

സത്യസ്ഥനായ് സകലലോകവുമിപ്രകാരം
വ്യത്യസ്തകർമ്മഗതിയാൽ വിഭജിക്കുവാനായ്
ശ്രുത്യന്തവേദികളിലഗ്രിമനായ നീ താൻ
നിത്യം നിവിഷ്ടകമലാസനനായ് ലസിപ്പു.   ഞൻ

ശിക്ഷിച്ചു ഭൃഷ്ടരെയശേഷവുമാത്തരോഷം
രക്ഷിച്ചു ശിഷ്യതതിയെ ക്ഷമയോടുകൂടെ
പക്ഷിപ്രവീരന്തെ മേലൊഴുനുള്ളിടം നീ
ലക്ഷ്മിക്കു കേളിഗൃഹമായി വിളങ്ങിടുന്നു.   വ്യാ

സന്ദർഭമറിയാതെ മിടുക്കെടുക്കും
കന്ദപ്പനേറമഴലേകിന കരമുതേത്!
സ്തന്ദ!പ്രഭോ! പുരു വിഭൂതിയണിഞ്ഞു നിത്യം
കന്ദപ്രസൂനരവിയാൻ മഹേശനം നീ.   വ്യാ

നിത്യം നിലിമ്പരൊടു ചേർന്നമരും സുധമ്മാ .
സകതൻ നമദപിജയഹർഷവിധാനനിഷ്ഠൻ
സ്വസ്ഥൻ മഹീധരവരപ്രതിപക്ഷനായ
വൃത്രാരിയും ഖത! ഭവാൻ ഭജനീയമുതേത്!   വ്യാ

ഉമ്പർ മുഖ്യതമനാതിതീവ്രതേജഃ
സമ്പത്തിനാലരികളാമിരുളൊക്കെ വെന്ന്,
സമ്പക്ശുദ്ധി സകലത്തിനുമേകിടുന്ന
വൻപത്തമുള്ള ശിഖിയും പുനരങ്ങുതന്നെ.   വൃന്ദ

ദണ്ഡിച്ചു മുഷ്ടയ പാപിജനത്തെ യല്ലൊ
പുണ്യപ്രസക്തിയുടേയൊരെയുയർത്തിവെച്ചും
ചണ്ഡാംശുവീര്യമിയലും സമവർത്തിയായി-
ട്ടെണ്ണപ്പെടുന്ന യമരാജനാങ്ങുതന്നെ.   വൃശ്

കേടരക്രൂപമാശ്ച പുണ്യജനാവലിക്കു
കൂടസ്ഥനായ് കശലമെന്നുമവർക്കു നരകീ
മൃഗപുവും ഹൃദി പെടാതമരുന്ന രക്ഷ-
കൂടസ്ഥനാം നിരൂതിയും നിഗമജ്ഞ! നീ താൻ.   വൃത

ലോകാവനത്തിനതിവേലമകക്കുരുന്നി-
ലാകാംക്ഷപുണ്ടനിശമിബ്ഭവനത്തിനെല്ലാം
ഏകാധിപത്യമൊടു ജീവനമേകി മേച്ചും
പാകാരിപക്ഷഗതനായൊരു പാശിയും നീ.   വൃന്ദ

ചേണാൻ ഗന്ധവഹസഖ്യമൊടങ്ങുമാരും
കാണാതെ കണ്ണിനെതിരായ് പ്രചരിച്ചു നീളെ
പ്രാണാദ്യഭിച്ഛയൊടു ജീവികളെബ്ഭരിക്കു-
മേണാങ്കശേഖരകുമാര! സമീരണം നീ.   വൃത

ശ്രീയാൻ പുണ്യജനവല്ലഭനായ് ശിവൻതൻ
ദായാനായധിപനായ് നിധികൾക്കശേഷം
സ്വീയാശ നീതിയൊടു കാത്തമരുന്ന സമ്പൽ-
പ്രേയാനമീശസുത! നിന്തിരുമേനിയല്ലൊ.   വൃവ

മനു

ചോടായ സിദ്ധിയെയുമുത്തമബുദ്ധിയേയും-
മീടാക്കിയിരുന്നടെ ലാളനമേറു നിത്യം
വാടാത്ത ശക്തിയൊടു നന്മയിലേറി വൻപോ-
രാടാൻ വിദഗ്ദ്ധതയെഴുന്ന വിനായകൻ നീ.   വൻ

വാഗീശപരീവരമുഖാമരവന്ദ്യനായ് ശ്രീ-
യോഗീശപരേ ക്കു നിജപലത്തിയേകുവാനായ്
ഭോഗീന്ദ്രഭൃഷണനും കണ്മണിയും ഭവാനുതാനും
ദ്രാഗീപ്സിതത്തെയടിയേക്കുളുന്ന സൂര്യൻ.   ന്റ

സർവ്വജ്ഞമെഴലിമണിയായ് ദ്വിജനായകത്വം
കൈക്കൊണ്ടു നല്ലുലകുളാൻ സുവൃത്തനായി
സന്മാർഗ്ഗചാരികളിലഗ്രിമനാം ഭവാനും
സാക്ഷാൽ സുധാകരനുമോർക്കിലൊന്നുതന്നെ.   ന്റ

ഭ്രാന്തനത്വ, മരണപ്രഭു പൂണ്ട ഗാത്രം,
കൈമാര, മുഗ്രതരമായൊരു വേലിവറാൽ
നേതൃത്വമാൻഡുഗണങ്ങളിലല്ലുസിക്കും
ജ്യോതിസ്സുപരൂപ! കജമുത്തിയുമങ്ങുതന്നെ.   ന്റ

വിദ്യയ്ക്കു ജന്മനിലമായിളയെപ്പുലർത്താ-
നദ്യൽകരുഹലമൊടുസുകനായജസ്രം
പ്രത്യർഥിഭാവമിഹ വക്രജനത്തിലേറ്റു-
മത്യന്തസൗമ്യനവിദനും ബുധസ്വപരൂപൻ.   ന്റ

അത്യർഥിന്ദ്രന ഹിതപ്രദനായ് സമസ്ത-
കൃത്യജ്ഞനായ് സകലസൗഖ്യനിഭാനുമായി
പ്രത്യഗ്രബുദ്ധിഗുണമുള്ളൊരു വാക്പതിത്വം
നിത്യം വഹിച്ചു മരവും ഗുരുവും വിഭോ! നീ.   ന്റ

ചാരേ വരും സുരവീരോധികളിൽ പ്രതാപം
നേരേ വളർത്തി മുദ്രവാം വിഷമേക്ഷണത്താൽ
പാരേഴരണ്ടിലുമകൃത്രിമമായ കാവ്യ-
പ്പേരോറി മെച്ചമൊടിരിപ്പൊരു ശുക്രനം നീ.   ൻ൭

ചൊല്ലാണൊരിക്കലിജനത്തിനഭീഷ്ടമേകി-
ച്ചൊല്ലാഞ്ഞൊഴും സഹജധർമ്മകൃതാത്മനായി
നല്ലൊപ്കമിത്രപരനായ് വിലസുന്നൊരങ്ങേ-
ന്നല്ലാതെയില്ലലകിൽ മരൊരരു മന്ദദേവൻ.   ൻ൮

ദുർഗ്ഗമുള്ളവനു ദോഷഫലങ്ങളേകാ
സപദാനു കേതു മുതലാമിതരശ്രഹങ്ങൾ
എപ്പേയ, മുഷ്ണഗണ മുന്വർ, മഹഷിമാരും
സപ്പേന്ദ്രഭൂഷണകന്യാജ! തവാംശമല്ലെ.   ൻ൯

നാകാധിവാസികളുടേക്കുവു, മന്യുരായു-
ള്ളാകാശ ചാരികളു, മുഴിയിൽ വാഴുവോരും,
ലോകാന്തരസ്ഥിതരുമീശപരപുത്രനും നി-
ന്നാകാരസന്തതികളാണു കമാരമുതേന്ത!   ൻ൧൦

ഉൽപത്തി നാലുവിധമാന്തശേഷവും നീ-
യുൽപത്തി, നാശമിവയററവയൊക്കെയും നീ
കല്പത്തി ചന്തമണയാത്തതു, മിജനത്തിൻ
ഏൽപത്തകണ്ണികയിലിന്നു ലസിപ്പതും നീ.   ൻ൧൧

ഓരോന്നുമിങ്ങനെ തിരിച്ചു മനഃകരുന്നി-
ലോരുന്നതാകിലഖിലം തവ രൂപമല്ലോ,
ആരോപമൊക്കെയുമുമാസുത; നിങ്കലത്രേ
ലോരുന്നതുളളു പരമാത്മനിരൂപണത്തിൽ.   ൧൦൦

മുഖ്യ

അവമുഴുവനരയ്യാനാവതല്ലിങ്ങു യുഷ്മൽ
സ്തവമൊരുവിധമേവം തീർത്തു സംക്ഷിപ്തമായ് ഞാൻ
അവ കഴലിണയിങ്കൽ കാഴ്ചയായ് വച്ചിടുനേൻ
ശിവനന്ദ! ഊപാലോ! കണ്ണുകൊരുകൊന്നെ നിത്യം

സമാപ്തം.

കാർത്തികേയസ്തവങ്ങൾ

൧. ആലാപചാതുരി=പാക്വാർമ്പ്ലം. സാഹ്യം=സംസക്തം. നതി=സ്തുതി.

൨. താരകൻ=താരകാസുരൻ, കടത്തുകാരനെന്ന്. ആദിയിൽ ദേവവൈരിയായ താരകനെ യിഗ്രഹിച്ച ഭഗവാൻ, പിന്നീടു സങ്കടസമുദ്രത്തിൽ വീണുഴലുന്ന ഭക്തന്മാർക്കു താരക (കരയോദനവ) യായിതീർന്നു. ഇവിടെ താരകനെ യിഗ്രഹിച്ച ഭഗവാൻ വീണ്ടും താരകയായി എന്നുള്ള വിരോധം; താരകൻ, കരയോദനവൻ; എന്നാഭാസിച്ച് ചിരിക്കുന്നതിനാൽ വിരോധഭാസം അലങ്കാരം.

൩. ശക്തികു വസലതചേത=ശ്രീപാർവ്വതിയുടെ വാസലഭ്യഭാജനമായ. ശക്തി=വേലു. (ഭഗവാൻ വേലായുധനാണല്ലോ; അന്നിമാതൃശരക്തിധരം, എന്ത് അമരം.) പരികരാലങ്കാരം.

൪. പ്രേതാധിപപ്രിയത=പ്രേതാധിപന്റെ (കാലന്റെ) പ്രിയനായു എന്ന അവസ്ഥ; ഭഗ്യാന്തരേണ മരണമെന്നർത്ഥം.

൫. ജംഭൂതി തന്നുടെ പെരുപടയെ=ദേവസേനയെ, ഭരിപ്പാൻ ഭരമേറ്റ അങ്ങേക്കു, ഇന്ദ്രൻ; അതിസുന്ദരിയായ “ദേവസേന” എന്ന തന്റെ മകളെ ഭാഗ്യദേവതയെ സംഭാവന ചെയ്തതു യുക്തമെന്നു; ഉപിതസംഭാവനയെ സകലരും പ്രശംസിക്കയും ചെയ്യുമല്ലോ. “ശതകൃതോരൂപവതീ ദേവസേനൈതിയാസുതാ! സാ മഹൈന്ദ്രേണ രത്നയുഗ്മം ഭാഗ്യദൈവനോപവദിതാ” ഉദീർണ്ണസേനാപതയെ മഹാമുഖയായ സുഗൃത” വായുപുരാണം.

൬. മായാമഹീധരം=മായാപർവ്വതം. മായയാൽ പർവ്വതകൃതിയായി വന്ന “ക്രൈശ്വേ”യെന്ന അസുരനെ ഭഗവാൻ സംഹരിച്ചു കഥ പുരാണപ്രസിദ്ധം: - “കുമാരേ ക്രൈശ്വേദാരണഃ! എന്ത് അമരവും

൭. തമസ്സു=അജ്ഞാനം, ഇരുട്ടെന്നും. ഉല്പാലം=രേഗം ശരിച്ചു. അപ്പിയിൽ ഇടത്തുമാട്ടരിച്ചു=അപ്പിതിമിയിൽ കുമാരാവസ്ഥയിൽ ജയിച്ചു. ഭഗവാൻ അപ്പിതിമിയിലാണല്ലോ അന്വതരിച്ചത്, അപ്പിയാളിൽ ഉദിക്കുന്ന ചന്ദ്രനും മധ്യശേയാണല്ലോ. ഭഗവാൻ അജ്ഞാനാവൃതമായ ലോകത്തെ സുവിച്ഛിമ്യകളെ അപ്പിതിമിയിൽ കുമാരനായി ജയിച്ചു; സുധാന്തുകല ലോകത്തിലെ ഇരുട്ടു മുഴുവൻ നീക്കി അപ്പിതിമിയെക്കുമ്പോൾ മധ്യപ്രായമായി ഉദിക്കുന്നു. ഉഭയപക്ഷത്തിലും അപ്പിമുതൽ ശരമിവരെ മധ്യമചന്ദ്രനെന്തെല്ലാം ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രം.

൮. ഉദാരത=ദയയോടുകൂടി; വാ - ദാരത ഉദാരത (ഉവിന്റെ ദാരത) ശിവന്റെ ഭാഗ്യയാവു എന്നുള്ള അവസ്ഥ, “ഉകാരം ദാരതം പ്രേതകാരം” ശബ്ദരത്നാകരം.

൨൦. വാമശബ്ദത്തിനു വികടമെന്നർത്ഥമുള്ളതിയാൽ വികടകാരന്റെ മകന്റെ അസ്ത്രം, ഒരു കൂട്ടൽ ഭയംകരവും മറ്റൊരു കൂട്ടൽ ഭയനാശനവും ആയി തീരുന്നതു്, അർത്ഥമല്ല. മാമകവിത്തശ്ശാകദോഷം എന്നുടെ മനോഃഖത്തിനു കാട്ടുതീയു്. അർത്ഥം, പരികദോല്ലേഖ സംസ്കൃതി.

൨൧. അസപരമാർ = സപ്തർഷിയിൽ ഇരിയ്ക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ തിയില്ലാത്തവൻ.

൨൨. ശ്ലാപന്മാസുരണൈക്കാനന്ദപാൽ, അയാളുടെ അർദ്ധശരീരം കോഴിയായും ശിശുർദ്ധാ മയിലായും തീർന്നെന്നും ആ രണ്ടിനെയും സുബ്രഹ്മണ്യൻ സമീകരിച്ചു എന്നും സ്തോത്രപുരാണം. “വല്ലീശഃ കൂടുകധഃ സുബ്രഹ്മണ്യോ മഹിമയുഃ ഭജഃ ദേവദന്താ പതിഃ ശ്ലഃ സപാഥീ ഗജമുഖാനജഃ” അർത്ഥം.

൨൩. സത്യപ്രസക്തി = സത്യത്തിൽ താൽപര്യം; സത്യലോകസ്ഥിതി, എന്നും. അത്തരമുപേക്ഷിച്ചിട്ടു് (ത്രാപ്തമേ ഉത്കൃതം) അങ്ങു ബ്രഹ്മാവിനും അഗസ്ത്യനും ജ്ഞാനോപദേശം ചെയ്തതു്, ഗൌരവപ്രതിപത്തികൊണ്ടാണെങ്കിൽ, അപരിമുഖമേതാനും ഗുണങ്ങൾ തനിക്കും ഉണ്ടെന്നു്, ഈ പദ്യംകൊണ്ടും അടുത്ത പദ്യംകൊണ്ടും (പ്രാർത്ഥനാ മീവഹണത്തിനുവേണ്ടി അഭിമാതി ചുങ്കംകൊണ്ടു) കവി സമർത്ഥിക്കുന്നു.

൨൪. ഗോത്രപതി = പാർവതീശ്രീകൃഷ്ണൻ; വിന്ധ്യൻ; കലപതി (കാരണവൻ) എന്നും. കുംഭോത്തരവതം = കടത്തിൽനിന്നുള്ള ഭയം; കുംഭശശിയിൽ ജനനം എന്നും. (കവിജ്ഞാനാഗസ്ത്യനും പ്രകാശനനരണ ഗൌരവസാദൃശ്യം; പ്രസ്തുത മഹാകവിയുടെ ജനനം കുംഭമാസത്തിൽ കുംഭലഗത്തിലാണു്) എന്നും കുംഭോത്തരവൻകെന്നു. പദമേഖ ഗോത്രപതിയെ പവിട്രിതാഴ്ത്തുക എന്നു് പ്രസ്തുത കടത്തിട്ടില്ല എന്നു്, സാദരം വ്യതിരേകത്തിൽ പദ്യം വസിക്കുകയും.

൨൫. വിശ്വലോകസ്മൃതി! എന്നുള്ള സർവ്വലോകം, ഭഗവാൻ കൈകൾജലിവാങ്ങിത്തന്നതായതില്ലെന്നു് ഭക്തമിച്ഛിക്കുന്നു; പല്ലുശാരം വെറുംകൈയോളമെന്നു കണ്ടെന്നതു് അയാൾക്കുപദംകൊടുക്കാൽ, നല്ല വാസനഗുണമുള്ള മനുഷ്യാകന്ന അമര്യ തിരുമുഖകാട്ടുണ്ണായി കരുതീട്ടുണ്ടെന്നും, അവിടെത്തെ ആ പർവ്വതവകുലംകൊണ്ടു മൂപ്പുത്തേതിലാൽ സർവ്വലോകം വിവൃത്തിയില്ലെന്നു വ്യക്തമാകുന്നു. എന്നുടെ മനസ്സാകുന്ന ഭജനം ത്സയിച്ചു വാസനാഖലമാകുന്ന മനസ് (മജ വസ്തു) എന്നും വ്യത്യസ്തം സപ്രസംഗംകലിതം = നല്ല വാസനയോടു (സുഗന്ധത്തോടു, കർമ്മവാസനയോടു) കൂടിയതെന്നും.

൨൬. മനോഭം = മനത്തിന്റെ (മുതലാക്കിത്തുല്പയുടെ) ആദി (ശോഭ) വല്ലി = വളിയെന്നു പേരുള്ള ഭാഗ്യം, മരണിനേൽ പടരുന്ന പൂപ്പുപതയെന്നും ഉപേക്ഷ = വിവരം കഴിക്ക, മേല്പോട്ടു പടർത്തുക എന്നും വന്ദനാവാസനാദിശൈലങ്ങൾ = പ്രാർത്ഥിക്കുന്നവരുടെ അഭിഷ്ഠകാശ്ലങ്ങൾ, ഹിമശബ്ദം

കൊണ്ടു കഠിനമെന്നും വിശേഷമെന്നും വിശേഷമെന്ന (നൂറുവണ്ണ
നാകുന്ന) മന്ദാഗ്രം (കല്ലുകൾ) പ്രകാശമെന്നും; 'വിശേഷ ശിഖിയാ
ഹനഃ' അർത്ഥം. വിശേഷം (വിശിഷ്ടം) പ്രകാശമെന്നും കല്ലുകൾ
മെന്നും പദം=കൽ, വൃക്ഷത്തിന്റെ ചോട്ട് എന്നും.

൧൭. കൃതിമുദ്രണം=മാതൃ ഏകദശ കല്പിതം. (ഇതി ഏതാനും
പദ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഭഗവാന്റെ അംഗീകാരപദങ്ങളോടുകൂടിയ പുസ്തകം
വിചരിക്കുന്നു. അതായതു 'ആസനസംഗ്രഹം സർവ്വപദ്യം പരമമിയ
കെ മധുപകാപമസ്തോവസനാദരണാതി പസുസസംഗ്രഹം പദീപരണ
വേദവന്ദനം പ്രാണങ്ങളെ ദർശനായമുപപരണം ക്ഷേമം'

൧൮. (ആസനം) മസുസസംഗ്രഹം.

൧൯ = ഈ മസുസസംഗ്രഹത്തിൽ ആവാഹിതീകരണങ്ങളു ഭഗവാന്റെ
കേശാഭിപ്രായത്തോടെ, അടുത്ത ൧൭ പദ്യം മുതൽ ൨൧ ശ്ലോകങ്ങളെക്കൊ
ണ്ടു വിചരിക്കുന്നു.

൨൦. മസുസംഗ്രഹം=ഇതികല്പം.

൨൧. വല്ലീകീലിനകലനായകം=വല്ലീയും നിമിതകലനായ
ക (ഭേദവസ്ത്രം)ന്റെ പൂരി (ഭേദവസ്ത്രം)യും. ചില്ലീകുഗുപുരണസംഗ്രഹം=
ചില്ലീകുഗുപുരണസംഗ്രഹത്തിന്റെ (മന്ദാഗ്രം
സ്തിന്റെ) കേട്=അപ്രം. വിശ്ലീയം=പഠിയതു്.

൨൨. ദ്രവ്യകരം=മണ്ണുകരം. അപരം=അപരം, മന്ദാ
ത്തിന്റെ) ശബ്ദം. (വല്ലീകളുടെ ശാസ്ത്രപ്രകാരം അനുഭവ
ങ്ങളായി ഉച്ചരിക്കപ്പെടുന്ന 'കേട്' എന്ന ശബ്ദത്തിന് അപരം
മന്ദാമെന്നപേര് ശാസ്ത്രസിദ്ധാന്തമെന്നും) ദ്രവ്യകരം=കല്പം (ശബ്ദം)
പോലെ ഇരിക്കുന്ന കല്പം (പ്രകൃതി) തർക്കധീനമല്ലെന്നും=തർക്കധീന
(പ്രകൃതി)നെ ശിഷ്യേണാകാമ്യമായി ധരിച്ചവൻ. ഉപദേശം=മന്ദാഗ്രം
സുഖമനുഭവം.

൨൩. അക്ഷരം=അക്ഷരം. മന്ദാഗ്രം ആശ്ചര്യപ്പെടുന്ന രീതി,
ഒരു കൈ താഴ്ന്നു മലർത്തിയിരിക്കുന്ന മുദ്രയ്ക്കു അപരമുദ്രയെന്നു പേർ. അ
നാഗ്രഹിക്കുന്ന ഭാവത്തിൽ, ഒരു കൈ ഉയർത്തി കമ്യത്തിയിരിക്കുന്നതിനു പ
രമമെന്നു പേർ.

൨൪. മുദ്രം=സന്ദേശം, മുദ്രമണി എന്നും. ഉപദേശം=മന്ദാ
ഗ്രഹം.

൨൫. കാഷായവസ്ത്രം=കാഷായമുണ്ടു്. ഭൂഷാഗണ(ആദരണശ്രീ)ട
ത്തോടു. ആകലിതം=കൃഷിയതു. ദോഷം=അശ്രി. ദോഷാകരൻ=പ
രദൻ.

൨൬. പാപമുദ്രം=കാലമെന്നു തമര. മന്ദാഗ്രം=മന്ദാഗ്രം, മന്ദാഗ്രം
പ്രകൃതി എന്നും.

൫൫. ആവഹയന്തരം (സ്വാഗതം)

൫൬. അത്യമം = ഏറ്റവും പരിശുദ്ധം. (പാദ്യം)

൫൭. അർഘം = മൂല്യം. (അർഘ്യസമർപ്പണം)

൫൮. അദ്വാരന്തേന = കനൽകണ്ണൻ (ശിവൻ) ഈ വിശേഷണത്താൽ ജലത്തിനു വിശേഷതയുണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നു. അദ്വാരന്തേന = കരമേവൻ. ആചരിക്ക = കഴിക്കുന്നിൻ കഴിക്ക. (ആചരിക്കീയസമർപ്പണം)

൫൯. പത്മാസ്യൻ = ശിവൻ. (ശിവൻ അഞ്ചു മുഖമുണ്ടെന്ന് ശാസ്ത്രപ്രസിദ്ധിയുണ്ട്) (ഋദ്ധകസമർപ്പണം)

൬൦. പരിശുദ്ധധനക്കീരം = ശുദ്ധമായ പശുവിൻപാലം. (സ്നാനം)

൬൧. അഷ്ടാപദം = സ്വർണ്ണം. (വസ്ത്രാലങ്കാരസമർപ്പണം)

൬൨. വ്യംശ്രപർവസന്തൻ = പുലിത്തോലുടുക്കുന്നവൻ, ശിവൻ. (സുഗന്ധം) ഇതി ഓരോ പദ്യംകൊണ്ടു വർണ്ണം; ധൂപം, ദീപം, തിവേദ്യം, അച്ചയ, തീരാജയം, ദക്ഷിണ ഇവയെ മുറുക്കി സമർപ്പിക്കുന്നു.

൬൩. സമുപഹരിക്ക = മരക്കിക്കൊണ്ടു വരിക.

൬൪. രവി = ഭട്ടി, സ്വാദ് = ഏണം. അസ്തു = സംസ്കൃതക്രിയാപദം, ഭൂമിക്കുണ്ടെ എന്നർത്ഥം.

൬൫. കേശജ്യോതികർ = വെളിച്ചത്തുള്ളതിൽ തെളി തിരികർ. രാജശേഖരൻ = ചന്ദ്രമുഖൻ.

൭൦. ഇതി, മുൻ വിവരിച്ച പൂജാവിധിയിൽ ഒടുവിലത്തെ "വന്ദന"യിൽ ഉൾപ്പെട്ട സ്തുതിയകുന്നു. ഇരുമുതൽ, എട്ടു പദ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു, സ്വാമിയുടെ അഷ്ടാശപത്യങ്ങളെ മുറുക്കി വർണ്ണിക്കുന്നു. അവയിൽ "ഉദ്ധരണി" കൊടുത്തിട്ടുള്ള അക്ഷരങ്ങൾ കേന്ദ്രീകരണൻറെ അഷ്ടാക്ഷരമന്ത്രവും ആകുന്നു. അഷ്ടാശപത്യങ്ങൾ - "അണിമാ, ഘിമിമൈവ, ലഘിമാ, ഗരിമാതമാ, ഇശിതപാമ, വശിതപാമ; പ്രാപ്തി, പ്രാകാമ്യമേവമ" ഇവയകുന്നു. ഇവയുടെ സ്വഭാവം ഓരോ ശ്ലോകത്തിലും വിവരിക്കുന്നുണ്ട്. വസന്ത = മണം, കർമ്മവാസയ എന്നും.

൭൧. ഘടോന്മുഖൻ = അഗസ്ത്യൻ.

൭൨. രോചിഷ്ണ = സ്വയാപ്രകാശൻ.

൭൩. യന്താവ് = ലോകനിയന്താവ്.

൭൪. ഭതി = മേന്മ.

൭൯. സത്യസ്ഥൻ = നേതാക്കാരൻ, സത്യലോകത്തിൽ ഇരിക്കുന്നവനെ നമിക്കുന്നു. ശ്രീപുനതവേദികർ = വേദാന്തജ്ഞാതികർ. വിവിഷ്ണുകമലാസന്തൻ = പത്മാസന്തൻ; ഭഗവാൻ യോഗശാസ്ത്രപ്രസിദ്ധമായ പത്മാസന്തത്തിൽ

ഇരിക്കുന്നു; ബ്രഹ്മവീന പത്മാസനത്വം പ്രസിദ്ധവുമാണല്ലോ. പത്മാസനലക്ഷണം—“വാരോരുപരി ഭക്ഷിണം ച ചരണം സംസ്ഥാപ്യ വാമം തഥാ ദക്ഷിണപരി പത്മിമേന്ദ വിധിയാ യുതാം കരാട്ടാം ദ്രവ്യം അങ്ഗുഷ്ഠതഃ ഹരയേ തിധായ ചിബുകം നാസാഗ്രമാഛായായേ തേദ്യോധിവിതശകാരി യമിയാ പത്മാസനം പ്രോച്യതേ” ഹാരയോഗപ്രദീപിക. സത്യസ്ഥിതി, പ്രപഞ്ചസൃഷ്ടി, ശ്രുത്യന്തഃപരിത്വം, പത്മാസനത്വം മുതലായവ ബ്രഹ്മവീനാ സുബ്രഹ്മണ്യനും യോജിക്കുന്നതിനാൽ, ശ്ലോകാരംഭവിതാ ദേവ രൂപകം അലങ്കാരം.

വ്യാ. ക്ഷമം = അക്ഷേം, ഭൂമി എന്നും. പക്ഷിപ്രവിരൻ = മയിൽ, ഗന്ധധനം. ലക്ഷ്മിക്കക്ഷേപ്തിയ ഹരം = ഹൃദയപാർശ്വത്തിന്നിരിപ്പുകാര, വിഷ്ണു എന്നും. ശ്ലോകാരംഗം സ്ത്രീയും മഹാവിഷ്ണുവിനും സാമ്യം ഉള്ളതിനാൽ പുരുഷരൂപമടങ്ങും. ഇവി-ൻബ്രഹ്മം പദ്യം വരെയും കവി ഇത രീതിയിൽ ഭവനയുദ്ധം ഉദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്നത്.

വ്യാ. പുരുഷിഭൂതി = ഹൃദയപാർശ്വസമുദയം, സ്മരണപരം എന്നും. സുബ്രഹ്മണ്യപക്ഷത്തിൽ, കശ്ചിത്വം (സൗന്ദര്യം) കൊണ്ടു കന്യകന് അപേക്ഷ (ഇതുവരെ മൂന്നു പദ്യങ്ങളിൽ ത്രിമൂർത്തിത്വം വിവരിച്ചു)

വ്യാ. സധർമ്മസൗകരൻ = മല്ല ധർമ്മിതൻ, സധർമ്മ (ദേവസഭ) യിൽ അധിപനിക്കണവൻ എന്നും; ഇ = ഭവന ഇന്ദ്രപക്ഷത്തിലും കേന്ദ്രി കേയപക്ഷത്തിലും ചേരും. വരദപിജയഹർഷവിധായതിഷ്ഠൻ = നമസ്കരകർമ്മ (അത്രയ്ക്കുന്നവർ) വിജയത്തെയും ഹർഷ (സന്തോഷം)ത്തെയും ഹർഷനത്തിൽ ഹിഷ്ഠൻ (അല്ലയുദ്ദണ്ഡവൻ); തമനംയിതി (മന്ദി)ക്കുന്ന വിജയ (അർഹ്യം) ന ഹർഷത്തേ ഹർഷനത്തിൽ പ്രിയയുള്ളവനെന്നും. സാസ്ഥൻ = സമുദയവൻ, സാർവ്വത്രിക ഇരിക്കുന്നവനെന്നും. ഹേമീധരവപ്രേരിപക്ഷൻ = മഹീധരവക്രകേരണപർവതത്തിന്റെ പ്രതിപക്ഷൻ (ശത്രു), ഹേമീധരവര (കലപർവത)ങ്ങളുടെ ശത്രു എന്നും. (ഇതു മുതൽ വ്യാ ശ്ലോകങ്ങളെക്കൊണ്ടു ദിക്പാലത്വം വിവരിക്കാം.)

വ്യാ. ഉസ്തമുഖ്യതമൻ = ദേവന്മാർ ഏറ്റവും മുഖ്യമായിരിക്കുന്നവൻ, സേനാപതിത്വത്താൽ സുന്ദരം, യോഗദികളുടേതിൽ ഹവ്യം മുതലായവയെ ഗ്രഹിക്കുന്നതിന് ദേവന്മാർ മുഖ്യമായി കല്പിക്കുകൊണ്ടു അഗ്നിക്കും യജ്ഞിക്കും. അതിരീ പ്രതേജഃസനാഹ്വം = അതികഠിനമായ മുട്ട്, പ്രതാപമെന്നും (ദേവന്മാർ അഗ്നിദ്രവാകയാൽ വിശേഷണം അടുപേക്ഷം സാമ്യം) അരികളാമിരൾ = സ്തംഭപക്ഷത്തിൽ രൂപകസമാസം, അഗ്നിപക്ഷത്തിൽ വിശേഷണോപപദം.

വ്യാ. മണ്ഡരശ്രവീയം = മണ്ഡരശ്രവി (സൃഷ്ടി) നെപ്പോലെയുള്ളവീയം (പ്രതാപം), സൃഷ്ടന്റെ വീയം (ബീജം) എന്നും; കാലൻ സൃഷ്ടിയുക്തമാണല്ലോ. നമവർത്തി = ഭദ്രൈലിയില്ലത്തവൻ, “സമവർത്തി” എന്നു നാമധേയമുള്ളവൻ, എന്നും “സമവർത്തി പരേതരൾ” അമരം.

വൃൗ. പുണ്യജനാവലി = പുണ്യജനങ്ങളുടെ - (സുകൃതികളുടെ, രാജ്യ സേനകൾ എന്നും) - കൂട്ടം. കൂട്ടസ്ഥൻ = തലവൻ. രാജകൂട്ടസ്ഥൻ = രാജകൂട്ടത്തിൽ ഇരിക്കുന്നവൻ. (തിമ്രതിയുടെ രാജധാനി രാജകൂട്ടത്തെ പർവത്തികൾക്കു) നിഗമങ്ങൾ = ചവരങ്ങൾ.

വൃൗ. ഭൂവനം = ചോര, ജലമെന്നും ജീവനം = ജലമേഖലമോട്ടും, ജലമെന്നും. "ജീവനം ഭൂവനം വനം" അമരം. പാകുരിപക്കുരത്ത് = ഇന്ദ്രസമയീയായി തീർന്നവൻ, ഇന്ദ്രന്റെ പക്കുരത്ത് (ഏതിർപക്കുരത്ത്) പ്രാപിച്ചവനെന്ന് (ഇന്ദ്രന്റെ ദിക്കിന് ഏതിരായിട്ടാണല്ലോ വരണന്റെ ദിക്കി) പാരി = വരണം.

വൃൗ. ഗന്ധവഹസബ്ദം = വായുവിനോടു തുല്യം. വാസികയുമാരുള്ള ബന്ധുത്വം എന്നും "പുഷ്യയോ ഗന്ധവഹം, "ജീവേന്ദ്രം ഗന്ധവഹം" എന്ന് രണ്ടർത്ഥത്തിലും അമരം. പ്രാണാച്യുദിഖ്യ = പ്രാണാദി നമിയായ, (പ്രാണൻ, അപായൻ, സമന്തൻ, ഉദായൻ, വ്യാനൻ എന്നുള്ള പഞ്ച പ്രാണങ്ങളെന്ന് അർത്ഥം.)

വൃൗ. ശ്രീ = ശോഭ, സമ്പത്തെന്നും. പുണ്യജനാവലി = പുണ്യജനങ്ങളുടെ (സുകൃതികളുടെ) കൂട്ടം വലി (പ്രിയമുള്ളവൻ), പുണ്യജനങ്ങളുടെ (രാജകൂട്ടം) കൂട്ടം വലി (നായകൻ) എന്നും. ദായകൻ = മകൻ, ബന്ധുവെന്നും. സപീയാശ = തന്റെ ആശ = അഭിലാഷം, ദിക്കെന്നും. സന്തപ്യേയം = ദൈവശ്രവണം.

വൃൗ. സിദ്ധി = അക്ഷരാശിദ്ധികൾ. "അന്തിമാലംഭിമാലാപ്തിഃ പ്രാകാശം ഭവിമാത്ഥം ഇശശിതം ച വശിതം ച സർവ്വമാവസായിതം സർവ്വൈശ്വരവണം പരകാശപ്രവേശനം വാക് സിദ്ധിഃ കല്പവൃക്ഷതാം സ്രഷ്ട്വാ സംഹത്യർത്ഥീശതാ അമരതാം പസവാണാം സിദ്ധയോ, ഷോഭശസ്തൃതഃ" വിപരീതപക്ഷത്തിൽ സിദ്ധിബുദ്ധികളെന്നു ഭാഷ്യമർ. ശക്തിബലം, വേദമെന്നും ഉപാലോകം, യുദ്ധവൈദ്യം, മയൂരവംശതാം ഇവ രണ്ടിനും ഉള്ളതാണ്. (അർത്ഥം പദ്യാമൃതം സൃഷ്ട്വാദിഗ്രഹങ്ങളാക്കി വർണ്ണിക്കുന്നു.)

വൃൗ. വാതിശപരീവരമുവാമരവന്ദൻ = വാതീശപരി (സരസപതി) യുടെ വരൻ (ഭർത്താവ് - ബ്രഹ്മാവ്) മുതലായ അമരനും (ദേവനും) രാജവന്ദിക്കപ്പെടുന്നവൻ. നിജപദ്ധതി = നിജമയ (ശാശ്വതമയ) പദ്ധതി (മോട്ടം - മാക്കുമാട്ടം). നിജപദ്ധതി = തന്റെ മോട്ടം എന്നും. (കുമാരഭക്തന്മാർക്കു മോക്ഷം സുലഭമാണ്; മുക്തന്മാരുടെ ആത്മാവ് സൂര്യവിംബമേവ ബ്രഹ്മൈക്യം പ്രാപിക്കുന്നു. "ദോഷാവയവപുരുഷൈര്യേവൈക സൂര്യമണ്ഡലഭക്തീനാമപരിപ്രാപ്യയാഗയുക്തൈരതേന രാജാവാദിമുഖൈരഹതഃ" എന്നു പ്രാണം. കർമ്മണി = പരമപ്രഭാജനം, സൂര്യൻ പരമാദിവന്റെ ഒരു കണ്ണാണെന്നുള്ളതു പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. ഭംഗം = മുളപ്പം. ഇരപ്പിതം = അഭിലാഷം.

ൻ. സർവ്വജ്ഞമെഴിഞ്ഞി=സർവ്വജ്ഞാനം (എല്ലാം അറിഞ്ഞ വിദ്യാനന്ദ)യുടെ മെഴിമണി (കടനായകം), സർവ്വജ്ഞ (ശിവ)ന്റെ മെഴിമണി (മകുടാങ്കുരമെന്നും). വിജ്ഞാനകരതാ=വിജ്ഞാ (ബ്രഹ്മണം)യുടെ അയകരതാ (അതൃത്താ) കലകൾ=കലാവിദ്യകൾ, ചന്ദ്രന്റെ ക്ഷോഡശാശമെന്നും. “കലാസ്യാരംഭംശാരിപുഷ്പയാട്” എന്നു ഹൈമനിലിഖ്യം. സുപുത്തൻ=മല്ല നദത്തക്കാൻ, പൂജാമൃതിയിൽ ഉള്ളവൻ എന്നും. സന്യാസ്തചരകൾ=സന്യാസികളുടെ (സമജനങ്ങളുടെ) തപസ്വരങ്ങളുടെ (എന്നും) മാർഗ്ഗത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നവർ. അഗ്നിമൻ=ശ്രേഷ്ഠൻ.

ൻ. നന്ദനതതാ=ഭൂമിക്കു തനയനായ ഒന്നുള്ള അവസ്ഥ; തനന്ദൻ=നാദിപ്പിക്കുന്നവൻ, പുത്രൻ എന്നും “ശിവയായ്യായുജ്ഞതൈവീദ്യം ഭുജ്” ചാ യാത്രയാ സപ്തീതം പാപമഃ പ്രതിജഗ്രാഹ ദൈവതൈരനു നാമിതി” എന്നുള്ളതു കണ്ടു. പാപിനീപാപമശാപനാമളുടെ ബീജം ആയ ഭൂമിയിൽ പതിച്ചതിനാൽ കാരമുത്തീക്കും ഭൂപുത്രതാ യേജിക്കും. അരുണപ്രഭം പൂജയോടുകൂടി, കേശമോടും, “വചായുധതപം മൃതജായവയുഃ, ക്ഷണം സമ്പ്രാപ്തം നൃപ്യമാണ്”. “ധരണീതർസഭൂതം വിദ്യുൽ കന്തിസമപ്രഭം കമരം ശക്തിമാസമാ താ മല്ലാപം പ്രണമോച്ചമാ” (കുജധ്യന്തം) നേത്രതാ=തേക്കാവിന്റെ അവസ്ഥ, കാരണം ദേവതൈസന്യാധിപതാ, പ്രസിദ്ധ്യ; “താജ്ഞമത രവിശീതഗ്ന, ക്ഷിതിസുതോ യേതാ, കമരം സുധഃ, സ്മൃതിർഭവ പൂജിതശ്ച സചായത, പ്രേക്ഷ്യ സഹസ്രാം ത്രജഃ” എന്നു ജ്യോതിസ്താസ്ത്രപ്രകാരം ക്ഷണം യേത്രതാമുണ്ടു്.

ൻ. ഇള=ഭൂമി, കർദ്ദമന്റെ മകളായ ഇളയെന്നും (ഇള ന്യായന്റെ ഭാര്യയുടേന്നും. “ബുധസ്തതൈ ഭൂണവന്ദഗ്രഹേഷു രശ്മേഷു മുകിതാമലവന്തകാശം യഃ കർദ്ദമാപത്യീളഭിധായം പര ഗ്രഹീൽ പരശരാധ്യധാർത്ഥം” യാജുർവേദം. വക്രജനം=കുടിലബുദ്ധികൾ, ക്ഷണനെന്നും. “ആരോ വക്രഃ കൂരഭുഃ പാവമയഃ” ഹോര. പ്രത്യർമ്മിദായം=വിരോധം. (ഭഗവാൻ ഭക്തന്മാരോടു വിരോധം. ജ്യോതിസ്താസ്ത്രപ്രകാരം ബുധൻ ചൊട്ടുയോടും വിരോധം. “ജീവന്ദുസ്തകരഃ ക്ഷസ്ത്ര സഹൃദഃ ജ്ഞാതാഃ സിതാർക്കീസമെഴ്” ബ്രഹ്മസ്മാരകം. സേതമ്യൻ=ശാന്തൻ, സോമന്റെ പുത്രനെന്നും.

ൻ. ദേവനാപതിതാകൊണ്ടു സുബ്രഹ്മണ്യനും, ആചാര്യതാകൊണ്ടു വ്യാഴനും ഇന്ദ്രൻ വിതപ്രദനാരാണ്. പ്രത്യഗ്രബുദ്ധിഗുണം=അഭിമുഖമായ ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യം; “പ്രത്യഗ്രാഭിനവോ തവ്യഃ” അമരം. വ്യാഴം ബുദ്ധികരകനാണ് “ധീമിൻ പുത്രഃ ശ്രീസംഖ്യോ സുരഭുരഃ” പ്രശ്നമിദ്യം.

ൻ. സുഖിരോധികൾ=അസുരന്മാർ. ഗുഃ=തീർണ്ണമായ, (തൃകൃന്റെ പക്ഷത്തിൽ) സേതമ്യയായ എന്നും “ഭൂദുരീർണ്ണവ കോമളെ” ഹൈമം. വിജ്ഞേക്ഷണം=കറകുണ്ണു്, (കുജഭൃഷ്ടി എന്നർത്ഥം) തൃകൃൻ കറകുണ്ണു പ്രസിദ്ധം. ശിവനും തരംശജനാക്കും ത്രിനേത്രതാ പ്രസിദ്ധാകയാൽ കുജഭൃഷ്ടിതാ സുബ്രഹ്മണ്യനും ചേരും; സുബ്രഹ്മണ്യപക്ഷത്തിൽ ദുർന്നിരീക്ഷ്യ

രചനാ എന്നു കേൾക്കി അർത്ഥം യോജിക്കും. പ്രതാപം = അതിയായ ചുട്ട്, പരാക്രമം എന്നും. കരൾ അസുരന്മാരെ തപിപ്പിക്കുന്നു; മറെറയാൾ അവരുടെ ഗുരുവകയാൽ അവർക്കു അഭ്യയത്തെ വളർത്തുന്നു എന്നർത്ഥം.

ന൬. കവി = കാവ്യകാരൻ, തുക്രജനനം. അഭിജ്ഞം = അഭിമതം. ഭഗവൻ കവികൾക്കു അഭിജ്ഞം കൊടുക്കുന്നു, "മൃകന്മാരുപി സംഭവായ മൗലാദ്യോക്താനുചയാ കൃതിഃ" എന്ന മഹാകവി ഇരട്ടൻ രാമസ്വാമി ശാസ്ത്രികൾ; തുക്രനും ശനിയും തമ്മിലുണ്ടായ വാഗ്വൈഷമ്യം അവർ പരസ്പരം ചിതകാരികൾ തന്നെ. തുക്രജനനം നൂറ്റൊമ്പതാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ സമയത്തുണ്ടായതല്ലെന്നു വന്നുപോകുന്നു. നവം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ തുടർച്ച = സഹസ്രാബ്ദം (സ്വപനം) യാതൊരു കൃതാർത്ഥം (കൃതകൃത്യൻ); മനോഹരത്തിൽ - സഹസ്ര (സഹസ്രം) നായ യാതൊരു (കാലം) കൃതാർത്ഥം. (ശൈലം) കരൾക്കും കരൾക്കും ജ്യോതിഷം തന്നെ; "നീലം ജനസംഭവം രവിപുത്രം യാത്രയും മായം മന്തം സഹസ്രം തം നാമി ശൈലം" എന്നു ശൈലം പര്യായം. ആപ്തമിത്രപരൻ = ആപ്തമിത്രങ്ങളിൽ (പ്രിയപ്പെട്ടവരിൽ) പരൻ (അല്ലെങ്കിൽ മറ്റൊരാൾ); ശൈലം പരപരത്തിൽ - ആപ്തനായ മിത്രനും (സുഹൃത്തും) പരൻ (ശത്രു) ആയിരിക്കുന്നവൻ എന്നും (സത്യൻ പിതാമഹൻ) ശിഷ്യനും ആണെന്നും ജ്യോതിഷം പ്രകാരം അദ്ദേഹം തമ്മിൽ വിഭവം വിട്ടുപോയിട്ടുണ്ട്; "ശത്രു മന്ദസിന്ദര സമശ്ശിഷ്യാ മിത്രാണി ശൈലം രവിയഃ" എന്നുള്ളതിന്നു പുറമെ മറ്റു വിവരിച്ച "തുക്രജനനം നൂറ്റൊമ്പതാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ തുടർച്ച" എന്നു കണ്ടുകൊള്ളണം. മനോഹരൻ = ശൈലം പരൻ.

നൗ. സ്വർഗ്ഗം = രാജ്യം. ദൈവം = മനുഷ്യൻ മുമ്പെ.

നവ. താകാധിവാസികൾ = സാമ്രാജ്യാധിപതികൾ. യോജിക്കാത്തവർ = ധർമ്മം കൈമാറ്റം ചെയ്യാതെ.

നൻ. ഉല്പത്തി യാദൃച്ഛികമാണല്ലോ = ൧. ജനനം (നാമം) അല്ലെങ്കിൽ നിന്നുണ്ടാകുന്ന മനുഷ്യൻ പതുക്കെ മുതലായവ) ൨. സാമ്രാജ്യങ്ങൾ (വിവിധ നിന്നുണ്ടാകുന്ന ഭൂമി, ഉത്പാദനം, കലണ്ടർ, മുട്ട മുതലായവ) ൩. അന്ധജങ്ങൾ (മുട്ടയിൽനിന്നു ജനിക്കുന്ന പക്ഷി സ്പ്രാടികൾ) ൪. ഉത്പാദനങ്ങൾ (ഭൂമിയിൽ നിന്നു മുട്ടുണ്ടാകുന്ന വൃക്ഷാദികൾ) ൫. പക്ഷികൾ = ൫. (മനുഷ്യൻ) ആകുന്ന പക്ഷികളുടെ (തന്നെയും) കല്പനകൾ (നടുവിലുള്ളവീരം.)

൧൦. ആരോപം = സങ്കല്പം.
൧൦൧. യുക്തമല്ലവ = അങ്ങനെയല്ലേ. സംഭവം = മനുഷ്യൻ

ശ്രീ മഹാഭാരതം
പദ്മപാഠം

